

Nieuwsbrief

Nummer 4 - december 2003

Inhoud

Het jaar van de kip
De kip van
Pikblokken bij opfokhennen
Naar buiten
CCM als aanvullend graan in de uitloop
Erfelijkheid van verenpikken
Biologische vleeskuikens
Ekoplum studieclubs
Agenda

Het jaar van de kip

Voor pluimveehouders was het een bewogen jaar. Over klassieke vogelpest is al genoeg gezegd en geschreven. Veel biologische pluimveehouders zijn na de ruiming opnieuw opgestart, onder voorwaarden mochten hennen uit gangbare opfok worden opgezet.

Per 1 januari 2004 zal Skal weer starten met de normale werkwijze ten aanzien van het verlenen van ontheffingen voor de opzet van gangbare jonge hennen. Skal stelt vanaf 1 januari weer aanvullende eisen aan de opfok van biologisch pluimvee. Het Ministerie van LNV heeft besloten af te zien van een eigen regeling omdat er in Brussel inmiddels wordt gewerkt aan EU-regelgeving. Via de website van Skal www.skal.nl is meer info beschikbaar.

Na de zomervakantie is Biologica begonnen met de actie "adopteer een kip". Via de media is het publiek benaderd om een biologische kip te adopteren en burgers blijken gevoelig hiervoor. Inmiddels zijn er meer dan 13.000 biologische hennen geadopteerd. Toch een goede opsteker voor de sector.

EKOpluim besteedt naast opfok ook aandacht aan andere onderwerpen. Onlangs is het Ekoplum werkplan 2004 besproken in de adviesgroep PO 34. Na wat aanpassingen gaan we komend jaar weer fris aan de start.

Voor alle lezers van deze Nieuwsbrief alvast een heel goed en gezond nieuwjaar.

Team EKOpluim.

De kip van

Yke en Sita Ykema uit Hichtum hebben dit jaar de Dekalb Amberlink in hun stal; een witte legkip die bruine eieren legt. Op 15 weken leeftijd zijn ze op het bedrijf gekomen en vanaf week 18 kwamen de eerste eieren. Op 23 weken was de productie al boven de 90 % wat ongeveer 10 weken volgehouden werd. Het eigewicht viel eerst tegen. Maar nu de dieren 64 weken oud zijn is het wat lagere eigewicht een voordeel: ongeveer 65 gram.

Het gedrag van de kippen is één van de zaken die opvalt. De dieren zijn rustig, niet schuw en ze komen echt op de verzorger af. Het drukken op de nesten wat bij voorgaande koppels wel eens voorkwam is in deze koppel niet voorgekomen. Wel zijn een paar dieren uitgevallen doordat de dieren elkaar in de hoek drukten. Een ander gedragskenmerk is een wat meer dan gemiddelde broedsheid. Daar moeten goede maatregelen tegen worden genomen.

De dieren zijn voor de leeftijd nog steeds opvallend goed bevederd; het lichaamsgewicht is hoger dan de bruine kippen die eerder op het bedrijf gehouden werden. De voeropname is echter gelijk aan vorige koppels; momenteel in de winter 143 gram per dier per dag.

De totale uitval is helaas hoog, reeds 20 %. De oorzaken zijn divers maar de meest opvallende is toch wel cloacapikkerij van de cloaca door zusjes. Dat zou je niet direct verwachten bij dieren die gemiddeld wat kleinere eitjes leggen. "Wat opvalt, is dat de hennen van achteren niet zo ruim zijn" zegt Yke en wellicht is dat de oorzaak dat ondanks de kleine eieren de dieren toch aangepikt worden op de cloaca.

De volgende koppel is al weer in opfok maar helaas konden er geen Amberlink hennen meer worden geleverd. Toch zal er nog een aantal Amberlinks op het bedrijf blijven: 600 dieren worden geruid.

Pikblokken bij opfokhennen

In oktober jongstleden werd in Agrarisch Dagblad en in de Pluimveehouderij melding gemaakt van een Franse vinding tegen verenpikken. Het betrof blokken geperst graan waarop kippen hun pikbehoefte zouden kunnen bevredigen, met als doel dat ze minder naar elkaars veren zouden gaan pikken.

Omdat verenpikken meestal tijdens de opfok begint, zijn twee pluimveehouders die hun eigen opfok doen, gevraagd pikblokken bij hun kuikens te plaatsen om een eerste indruk te krijgen van de werking. Omdat de blokken al in de warme opfok bij de kuikens geplaatst zouden worden, is in eerste instantie een kleinere versie van het Franse voorbeeld gebruikt: blokjes uit de dierenspecialzaak, eigenlijk bedoeld voor zangvogels. De ervaringen bleken wisselend. Bij Leo Coumans in Someren-Heide (Br.) waren de kuikens nog wel geïnteresseerd in het plastic dat er omheen zat, maar in de blokjes zelf niet. Bij Jan van den Ham uit Nijkerkerveen (Geld.) waren de blokjes daarentegen binnen een dag op. Toen de kuikens wat groter waren, werden de grote pikblokken (à 10 kg per stuk) geplaatst, deze zijn voor wat betreft afmetingen te vergelijken met likstenen en de graankorrels zitten er een stuk strakker in geperst dan in de kleine pikblokjes. Ook met deze blokken was de ervaring dat de kuikens van Jan van den Ham er meer in geïnteresseerd waren dan die van Leo Coumans. Jan van den Ham merkte echter op dat na het toucheren van de snavels en het overplaatsen in de koude opfokstal de belangstelling duidelijk af nam. In de koude opfokstal was volgens hem meer te doen; het is bij hem een meer afwisselende ruimte met beun en verschillende étages. Ook omdat beide pluimveehouders hun kuikens ook al bezig hielden met strooigraan (wat in de toekomst regel wordt voor alle biologische opfokkuikens), lijken de pikblokken vooralsnog geen revolutie in het kippenhok teweeg te brengen.

Naar buiten

Waarom gaan grote koppels moeilijker naar buiten dan kleine? Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat er een groot verschil bestaat tussen een uitloop hebben en de uitloop gebruiken. Wanneer een groep kippen de beschikking heeft over een uitloop, wil dat niet zeggen dat alle kippen uit deze groep daar ook gebruik van maken. Er is een sterk verband met groeps grootte en de inrichting van de uitloop. In groepen van 40 kippen, gaat 80% naar buiten, in groepen van 500 ruim 40% en in groepen vanaf 1000 kippen hooguit 32%, maar meestal minder. Een verklaring voor het sterke verband met groeps grootte zou volgens Britse onderzoekers kunnen liggen in het 'kudgedrag' van kippen: als een meerderheid van de groep binnen blijft, werkt dit als lokmiddel op de individuele kippen. Indien van een groep van 40 kippen er 20 buiten lopen, worden de binnengkippen evenveel door de binnengroep als door de buitengroep aangetrokken. Als van een groep van 200 er 20 naar buiten gaan, worden de individuen die zich buiten bevinden, meer aangetrokken door de binnengroep dan andersom. Overigens zijn bovenstaande percentages geen vast gegeven: met beschutting in de uitloop, hanen in de koppel

en aanleren al tijdens de opfok gaat ook in koppels van 3000 kippen driekwart naar buiten.

CCM als aanvullend graan in de uitloop

Vanaf half december wordt op de bedrijven van Gid Donkers (Wapse, Dr.) en Harm de Vries (Vlagtwedde, Gr.) een praktijkonderzoek van start waarbij gekeken wordt naar de mogelijkheden van het voeren van Corn Cob Mix (CCM). Het onderzoek is het resultaat van eigen initiatief van individuele deelnemers. Het is de bedoeling de CCM in een zelfdoseersysteem aan de hennen in de uitloop aan te bieden, als aanvulling op het gebruikte voer.

CCM is maïs waarvan de korrels gescheiden geogst zijn. De korrels worden gemalen en vervolgens ter conservering aangelengd met actief melkzuur. Het eindproduct bevat 60-65% droge stof. De korrel zou heel of in vrij grove vorm ook geschikt zijn voor legvoer, maar dit is niet optimaal voor de inwerking van het melkzuur. Toch lijken er positieve ervaringen uit de praktijk te zijn waarin de gehele korrel met melkzuur ingekuild wordt. Een luchtdichte afsluiting is dan cruciaal. CCM wordt hier en daar geroemd om de vele voordelen: betere conditie, gezondheid, bevedering, eikwaliteit, etc. Een voederleverancier dicht de belangrijkste voordelen toe aan het effect van melkzuur en de goede smaak van CCM. Actief melkzuur verbetert de darmgezondheid, wat mogelijk E. coli besmettingen kan gaan tegenwerken. CCM smaakt ook goed en leidt tot een hogere voeropname. Dit kan betekenen dat een hoog productieniveau langer vastgehouden kan worden. Dit kan interessant zijn in de winterperiode, wanneer relatief meer voer voor onderhoud gebruikt wordt. Een andere ervaring met het voeren van CCM is de schaal kwaliteit: er zit meer glans op het ei. CCM kan op verschillende manieren in het rantsoen van leghennen opgenomen worden. Eén manier is om 10% in te laten mengen in het standaardvoer. Dit moet dan natuurlijk wel meel zijn, want bij persen wordt het actieve melkzuur te niet gedaan. Uit Belgisch onderzoek (De Baere en Zoons, 2001) kwam naar voren dat het bijmengen van 10% CCM (op droge stofbasis) bij een standaardvoer wel kan, maar leidt tot minder

goede technische resultaten. Dit is grotendeels terug te voeren op het ongebalanceerde eiwit aanbod.

Een andere manier wordt gebezigt door Ekopluij-deelnemer Chris Borren uit Voorthuizen (Geld.). Hij verbouwt zelf maïs en tarwe. De maïs wordt verwerkt tot CCM en de tarwe wordt als droge korrel opgeslagen. CCM en tarwe worden voor het voeren gemengd en maken samen 20% van het rantsoen uit. Indien het strooigraan, ook de zelfverbouwde tarwe, wordt meegerekend, dan bestaat het rantsoen van Chris Borren voor 25% uit eigen voer. Om het rantsoen in balans te houden, heeft het mengvoer dat naast de CCM en tarwe gevoerd wordt, een aangepaste eiwitsamenstelling. Chris noemt als positieve effecten van CCM de betere vertering van het voer resulterend in een betere consistentie van de mest, een betere voederconversie en een opleving van de eiproduktie. Ter vergelijking: in het eerder genoemde Belgische onderzoek werd ook gekeken naar het verstrekken van CCM naast een speciaal op CCM afgestemd voer. Dit ging goed: 20% CCM in het rantsoen (op droge stofbasis) leverde geen problemen op. Wel leidde dit volgens het onderzoek tot een geringe daling (ongeveer 1 gram) van het eigewicht. De technische resultaten en eikwaliteit verbeterden daarentegen.

De familie Slingenbergh (Ane, Ov.), ook Ekopluij-deelnemer, hebben ervaring met het voeren van CCM(maïs) zowel enkel als in combinatie met aangezuurde Gerst/Erwten. De ervaring met enkel CCM (2002) was heel goed, de combinatie CCM - Gerst/Erwten (2003) viel tegen. Volgend jaar wordt naast CCM tarwe gevoerd.

In ons onderzoek is het te doen om het verstrekken van CCM in de uitloop. We hopen u hier in een volgende nieuwsbrief meer over te kunnen vertellen. Heeft u naar aanleiding van dit stukje vragen, opmerkingen of aanvullingen dan houd ik me ten zeerste aanbevolen! Jan-Paul Wagenaar, 0343-523860.

Erfelijkheid van verenpikken

4Op 14 oktober is Bart Buitenhuis gepromoveerd aan Wageningen Universiteit op zijn proefschrift over de erfelijkheid van verenpikken. In een kruisingspopulatie van een veel- en een weinig verenpikkende onderzoekslijn is hij op zoek gegaan naar genetische regio's, zogenaamde QTL's (stukken kippenchromosoom), die een rol spelen bij de ontwikkeling van verenpikken of bij het ontvangen van verenpikken. Ook heeft hij gezocht naar genetische regio's die een rol spelen bij het gedrag van een kip in een zogenaamde open-veld test. In deze test kun je kijken hoe bang een dier is en hoe graag het dier terug wil naar zijn soortgenoten (sociale

motivatie). Uit het promotieonderzoek van Bas Rodenburg, beschreven in de vorige nieuwsbrief, bleek dat gedrag in de open-veld test

samenhangt met de neiging om te verenpikken: kuikens die op jonge leeftijd stil blijven zitten in het open-veld, gaan als volwassen kip meer verenpikken. Bart Buitenhuis vond genetische regio's betrokken bij verenpikken, het ontvangen van verenpikken en open-veldgedrag. Interessant was dat op kippenchromosoom twee zowel de genetische regio's voor open-veld gedrag op jonge leeftijd als voor verenpikken op volwassen leeftijd bleken te liggen. Het zou dus kunnen dat beide gedragingen beïnvloed worden door dezelfde genen. Verder bleek dat bij verenpikken op jonge leeftijd andere genen betrokken zijn dan bij verenpikken op volwassen leeftijd. De moderne DNA technologie biedt de mogelijkheid om verder in te zoomen op de genetische regio's die een rol spelen bij de ontwikkeling van verenpikken. Dit biedt mogelijkheden voor de fokkerij om dieren te fokken die minder problemen hebben met verenpikken.

Biologische vleeskuikens

Begin 2003 is onderzoek op gebied van voedselveiligheid van start gegaan op 13 biologische vleeskuikenbedrijven. In een samenwerkingsverband tussen de Divisie Infectieziekten en het Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group en Wageningen Universiteit zijn enquêtes afgenomen op de bedrijven en is bemonstering van strooisel, voer, water en kippen gestart. Deze monsters zijn onderzocht op voorkomen van salmonella en campylobacter. De enquêtes kunnen worden gebruikt om een beeld te krijgen van risicofactoren voor besmetting met salmonella of campylobacter. Helaas gooide de vogelpest roet in het eten en heeft de bemonstering van maart tot september stil gelegen. Inmiddels is de bemonstering hervat en hebben we in november ook een tweede enquête afgenomen. Naast het voedselveiligheidsonderzoek is er ook aandacht voor houderij aspecten: is er ontbrekende kennis in de keten? Zijn er problemen voor wat betreft management, inrichting of type dier.? In 2003 is gepoogd om zoveel mogelijk informatie te verzamelen middels een literatuuronderzoek, de enquête onder vleeskuikenhouders en een studiereis naar Engeland (zie elders in deze nieuwsbrief). Begin volgend jaar willen we samen met de biologische vleeskuikenhouders de onderwerpen selecteren waaraan we in 2004 gericht onderzoek willen gaan doen. Interessante onderwerpen lijken: bestrijding van coccidiose,

het invullen van de eis van 100% biologisch voer, inrichting van de buitenuitloop en risicofactoren voor campylobacter.

Studiereis biologische vleeskuikens Engeland

Jongstleden november is een Nederlandse delegatie op studiereis geweest in Engeland, met als thema 'biologische vleeskuikens'. De groep bestond uit mensen uit de biologische vleeskuikensector, uit het bedrijfsleven en uit het onderzoek. Doel van de reis was om een beeld te krijgen van de biologische- en scharrelsector in Engeland. In Engeland is zo'n 3% van al het kippenvlees van alternatieve herkomst (maiskip, scharrelkip met uitloop en biologische kip). De groei zit momenteel vooral in het scharrelsegment; productie van biologische kip is stabiel.

Op de eerste dag is een bezoek gebracht aan een bedrijf met vleeskuikenouderdieren voor de biologische sector. Deze dieren waren gehuisvest in mobiele stallen met elk 250 dieren. Deze stallen waren aan de voorzijde voorzien van een overdekte uitloop (veranda). Een buitenuitloop wordt niet gebruikt, om risico's van besmetting met mycoplasma tegen te gaan. Na iedere ronde wordt de stal, die op glijders staat, naar een schoon stuk weiland getrokken.

Foto: Bas Rodenburg

Daarna is het 'Food Animal Initiative' bezocht. Op een voormalig proefbedrijf van de universiteit van Oxford is een groep van vier ondernemers bezig met het ontwikkelen van duurzame veehouderij-systemen. Zij houden scharrelkippen met uitloop en onderzoeken of het mogelijk is om vleeskuikenhouderij te combineren met bosbouw (boompjes als beschutting voor kippen en als lange termijn investering voor de ondernemer). Ook zijn ze bezig met het opzetten van een systeem voor ouderdieren met buitenuitloop, vooruitlopend op de regelgeving. De tweede dag is gebruikt om een drietal bedrijven in Devon te bekijken: ouderdieren, scharrelkippen met uitloop en biologische kippen. Op het bedrijf met scharrelkippen met uitloop werden de kippen gehouden in vaste stallen met daglicht en buitenuitloop (gras met boompjes).

De biologische vleeskippen op het laatst bezochte bedrijf werden gehouden in mobiele stallen in groepen van 750 dieren.

Op een leeftijd van 3 weken worden de dieren in de stallen met uitloop geplaatst. Vanaf 4 weken hebben de dieren toegang tot de uitloop. Hiervan wordt veel gebruik gemaakt, vooral bij zonsopgang en zonsondergang. We kijken terug op een bijzonder leerzame en nuttige studiereis, die zeker aanknopingspunten biedt voor het Nederlandse onderzoek op gebied van biologische vleeskuikens.

Ekopluij studieclubs

Vanuit Ekopluij zijn er studieclub bijeenkomsten georganiseerd voor zowel leghennen als vleeskuikens.

De onderwerpen bij studieclub Noord waren: Fokkerij in relatie tot ei productie en voeding. Voor deze bijeenkomsten waren deskundigen uitgenodigd.

Voor de vleeskippenhouders is eind november een bijeenkomst gehouden. Hierbij kwamen twee onderwerpen aan de orde. Bas Rodenburg gaf informatie over het onderzoek waarmee hij gestart is. Hierna is er gezamenlijk een analyse gemaakt van de sector en de ketens.

Voor meer informatie over de studieclub-activiteiten van Ekopluij is verkrijgbaar bij Arie Bijl; 06 – 22417088.

Agenda

2 februari
Spier, studieclub diergezondheid

8-10 maart
Bioland Geflügelseminar Jaarlijkse Duitstalige bijeenkomst voor boeren, voorlichters, onderzoekers en toeleverende bedrijven uit de biologische pluimveehouderij.

Gelukkig en vrolijk Nieuwjaar!